

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

Nimfea

A Mezőtúri Szandazugi-legelő (HUHN20149) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve

Túrkeve
2014

Ügyfél

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság

Együttműködő partnerek

Nimfea Természetvédelmi Egyesület

Trollius Europaeus Természetvédelmi Szolgáltató Betéti Társaság

Vezető szakmai koordinátor

Dr. Magura Tibor

Szakmai koordinátor

Lesku Balázs

Olajos Péter

Vezető természettudományi szakértő

Dr. Deák József Áron

Vezető agrárgazdálkodási szakértő

Tóth Sándor

Közreműködő szakértők

Dr. Forgács Zoltán

Harmos Krisztián

Juhász Krisztina

Molnár Géza

Nagy Edina

Sallai R. Benedek

Tartalomjegyzék

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai	6
1.1. Név	6
1.2. Azonosító kód	6
1.3. Kiterjedés	6
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek.....	6
1.5. Érintett települések.....	6
1.6. Egyéb védettségi kategóriák	6
1.7. Tervezési és egyéb előírások.....	6
2. Veszélyeztető tényezők	8
3. Kezelési feladatok meghatározása	10
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	10
3.2. Kezelési javaslatok.....	10
3.2.1. Élőhelyek kezelése	11
3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés.....	17
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések.....	18
3.2.4. Kutatás, monitorozás.....	18
3.2.5. Mellékletek	19
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogszabályok és a tulajdonviszonyok függvényében	20
3.3.1. Agrártámogatások	20
3.3.2. Pályázatok	23
3.3.3. Egyéb	23
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja.....	24
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök.....	24
3.4.2. A kommunikáció címzettjei	25
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel.....	25

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése	28
1.1. Környezeti adottságok	28
1.1.1. Éghajlati adottságok.....	28
1.1.2. Vízrajzi adottságok	28
1.1.3. Talajtani adottságok	29
1.2. Természeti adottságok.....	29
1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek.....	32
1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok	38
1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok	39
1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok	41
1.3. Területhasználat.....	41
1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás.....	41
1.3.2. Tulajdoni viszonyok.....	41
1.3.3. Területhasználat és kezelés	42
2. Felhasznált irodalom	44
3. Térképek.....	45

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Mezőtúri Szandazug-legaló kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (kjTT)
--------------------------------	---

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUHN20149
---------------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	386,69 ha
---------------------------------------	-----------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. A kijelölés alapjául szolgáló élőhelyek

- 1530* - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak
(* kiemelt jelentőségű élőhelytípus)

1.4.2. A kijelölés alapjául szolgáló fajok

- a tervezési területen nem találhatóak kijelölés alapjául szolgáló fajok

1.4.3. A felmérés során előkerült jelölőnek javasolt élőhelyek

- 6250* - Síksági pannon löszgyepek
(* kiemelt jelentőségű élőhelytípus)

1.5. Érintett települések

Jász-Nagykun-Szolnok megye: Mezőtúr

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészelekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendeletet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

- Országos ökológiai hálózat övezete: A tervezési terület teljes egészében az országos ökológiai hálózat ökológiai folyosó övezetéhez tartozik.

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

- a tervezési területre természetvédelmi kezelési terv nem vonatkozik

1.7.2. Településrendezési eszközök

- Mezőtúr Város helyi építési szabályzata és rendezési terve – 2/2004. (II.16.) rendelet (utoljára módosítva: 49/2012. (X. 9.) rendelettel)

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

- Körzeti erdőterv: Szolnoki erdőtervezési körzet (érvényes: 2005.01.01 – 2014.12.31.) törzskönyvi szám: 31/2005, kelt: 2005. augusztus 29. A következő tervezési időpont a Szolnok-Jászsági erdőtervezési körzetben (új körzet neve): 2016. A köztes időszakokra az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. Törvény 113. § (17) bekezdése vonatkozik.

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

- I/1. Szolnok és dél-hevesi apróvadás vadgazdálkodási körzet vadgazdálkodási terve. Érvényesség: 2014-ig (Országos Vadgazdálkodási Adattár).
- Berettyó Menti Vadásztársaság (vadgazdálkodási egység kódszáma: 16-754410) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. február 1. Jóváhagyta: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

- a területtel kapcsolatban halgazdálkodási terv nem áll rendelkezésre

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

- Nagykunság (2-18) alegység vízyűjtő-gazdálkodási terve. Elfogadás dátuma: 2010.08.01. Közreadta: Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság, 2009. szeptember.

1.7.7. Egyéb tervek

- Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Környezetvédelmi Program (2009-2014). Készítette: a KEVITERV AKVA Mérnöki Vállalkozási Kft. Elfogadta: a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közgyűlés 151/2010.(IX.24.) számú határozatával
- Mezőtúr Város Önkormányzata Képviselő-testületének 21/2005. (VII.8.) rendelete a település környezetvédelméről

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H=nagy, M= közepes, L=kis)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A02.03.	gyepterület átalakítása szántóvá	L	10	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), Síksági pannon löszgyepek (6250*).</i> Az élőhely megszűnését okozhatja, rontja a szomszédos természetserű élőhelyek állapotát.
A03.03.	kaszálás felhagyása/hiánya	L	5	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*).</i> A terület délnyugati csücskét nem kaszálták, nem legeltették. Ez veszélyezteti a szikesek optimális állapotát, és annak leromlásához vezet. <i>Síksági pannon löszgyepek (6250*).</i> Az élőhely fajkészlete módosul, homogenizálódik, a gyomok aránya nőhet, s ez kedvezhet az özöngyomok megtelepedésének is.
A04.03.	pásztorkodás felhagyása, legeltetés hiánya	L	5	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), Síksági pannon löszgyepek (6250*).</i> A terület délnyugati csücskét nem kaszálták, nem legeltették. Ez veszélyezteti a szikesek optimális állapotát, és annak leromlásához vezet.
A07	biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata	H	10	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), Síksági pannon löszgyepek (6250*).</i> Az élőhely kemikáliákkal (műtrágya, növényvédő szerek) való terhelésének következtében a szegélyterületeken gyomosodáshoz vezet.
D01.01	ösvények, burkolatlan utak, bicikli utak	L	10	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), Síksági pannon löszgyepek (6250*).</i> Spontán közlekedés a gyepon, a mind újabb keréknyomok mentén degradáció és gyomosodás figyelhető meg.
H02.05	Szennyvíz beszivárgása a talajvízbe	L	5	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), Síksági pannon löszgyepek (6250*).</i> Az élőhelyet a közbeékelődött mezőgazdasági épületek, állattartó telepek mentén veszélyezteti, az élőhely sokféleségét rontja, gyomosodáshoz vezet.
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	L	5	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), Síksági pannon löszgyepek</i>

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H=nagy, M= közepes, L=kis)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				(6250*). A nem kaszált területeken keskenylevelű ezüstfa (<i>Elaeagnus angustifolia</i>), zöldjuhar (<i>Acer negundo</i>), gyalogakác (<i>Amorpha fruticosa</i>) terjedése az élőhelyek átalakulásához, a gyepterületek eltűnéséhez vezet.
I02	problémát jelentő őshonos fajok	M	15	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> , <i>Síksági pannon löszgyepek (6250*)</i> . A száraz cserjések – vadrózsa (<i>Rosa canina</i>), kökény (<i>Prunus spinosa</i>), egybibés galagonya (<i>Crataegus monogyna</i>) terjeszkedése az átalakuló környezeti feltételeket jelzi, amelyek átalakítják az élőhelyet, akadályozza annak regenerálódását, módosítják a talaj és mikroklimatikus adottságokat, korlátozzák az őshonos fajok tápanyagfelvételét. Terjeszkedésük a kezelés hiányával, erősen lecsökkent intenzitásával is összefüggésben áll. Összességében a fajkészlet szegényedését, a természetesség csökkenést idézik elő.
Kód	Jövőbeli valószínűsíthető veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H=nagy, M= közepes, L=kis)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A04.02	alullegetetés	L	10	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> , <i>Síksági pannon löszgyepek (6250*)</i> . Az élőhely fajkészlete módosul, homogenizálódik, a gyomok aránya nőhet, s ez kedvezhet az özöngyomok megtelepedésének is. Cserjésedési folyamatok indulhatnak meg.
M01.02	aszály és csapadékmennyiség csökkenés	H	100	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> , <i>Síksági pannon löszgyepek (6250*)</i> . Az élőhelyek összetételének változásához, szegényedéséhez vezet.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Általános célkitűzések

A Mezőtúri Szandazugi-legelő kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területtel nyilvánításakor az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikkének (4) bekezdése alapján a terület természetvédelmi célkitűzései meghatározásra kerültek, valamint kiemelésre kerültek egyes jelölő értékek, amelyeket a kezelés során prioritásként kell kezelni.

A természetvédelmi célkitűzés a Natura 2000 területen a rajta található, a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása és lehetőség szerinti fejlesztése, valamint a Natura 2000 területek lehatárolása alapjául szolgáló természeti állapot, illetve a fenntartó gazdálkodás feltételei biztosítása. A területen végrehajtandó specifikus célok és intézkedések közül kiemelendő a gyepterület jelenlegi állapotának fenntartását célzó legeltetési és/vagy kaszálási rendszer kidolgozása, a bolygatott részek gyepjének rekonstrukciója gyommentesítő kaszálással, és a területen lévő mocsarak, mocsárrétek és vizes élőhelyek vízellátottságának biztosítása. A területen itt-ott előforduló idegenhonos fafajú faültetvények fokozatos átalakítása őshonos fafajú, kocsányos tölgy uralta természetszerű erdőállományokká és facsoportokká. Komoly feladat az inváziós és tájidegen fás- és lágyszárú fajok visszaszorítása. Kiemelt fontosságú cél a pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*) és a síksági pannon löszgyepek (6250*) kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása és lehetőség szerinti fejlesztése.

A természetvédelmi célállapot

A terület kiemelt természetvédelmi célkitűzése a jelölő élőhely védelme, természeti állapota megőrzése, mely leginkább a megfelelő legeltetési/kaszálási rendszer alkalmazásával illetve a terület vízállapotának megőrzésével érhető el.

A bolygatott részek gyepjének rekonstrukciója gyommentesítő kaszálással képzelhető el. A gyepterületek megőrzésének érdekében fontos az ott található inváziós lágyszárú és fásszárú állományok (pl. akác */Robinia pseudoacacia/*) megtelepedésének és terjedésének megakadályozása, a fás állományok fokozatos őshonos állományra cserélése, illetve az akác gyepre való terjedésének megakadályozása.

3.2. Kezelési javaslatok

A Natura 2000 területre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések eléréséhez a terület egyes részei eltérő kezelést igényelnek, figyelembe véve az ott előforduló élőhelyeket, fajokat és az ott jellemző gazdálkodási formákat. A kezelési és az élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatokat ezért a Natura 2000 terület egyes lehatárolt részegységeire, a hasonló jellegű élőhelyfoltokból álló, úgynevezett kezelési egységekre (KE) vonatkozóan rendszerezi a fenntartási terv (a kezelési egységek térbeli elhelyezkedését a 3.2.5. melléklet térképe mutatja be). A fajvédelmi valamint a kutatási és monitorozási javaslatokat a 3.2.3. és a 3.2.4. fejezetben tárgyalja a fenntartási terv.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

A 275/2004 (X. 8.) Kormányrendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírás-javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programokon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

3.2.1.1. Kezelési egységek

A kezelési javaslatok esetében élesen el kell választani a kötelező jellegű, jogszabályban előírt korlátozásokat, illetve az önkéntes vállalásokat.

KE-1 kezelési egység

(1) **Meghatározása:** Ürmös szikes gyepék, cickórós gyepék, szikes rétek, mocsárrétek, magassásosok, mézpázsitosok, löszgyepék, zavart üde és száraz gyepék

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: F1a - Ürmöspuszták
- F1b - Cickórós puszták
- F2 - Szikes rétek
- F3 - Kocsordos-őszirózsás sziki magaskórósok, rétsztyepék
- H5a - Löszgyepék, kötött talajú sztyeprétek
- OB - Jellegtelen üde gyepék
- OC - Jellegtelen száraz-félszáraz gyepék
- Natura 2000 élőhely: 1530* - Pannon szikes sztyepék és mocsarak
- 6250* - Síksági pannon löszgyepék

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok

A területen természetvédelmileg javasolt a jövőben fenntartani a kaszálást és a legeltetést. A kezelés során a védett pettyegetett őszirózsza (*Aster sedifolius*), valamint a közösségi jelentőségű kiskécskű aszat (*Cirsium brachycephalum*) állomány ezek fennmaradása segítettő.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A 269/2007. (X. 18.) Korm. Rendelet tartalmazza a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának kötelezően betartandó földhasználati szabályait.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód Gyepterületekre vonatkozó előírások-javaslatok

- GY09 Fogasolás nem megengedett.
GY10 Tárcsázás nem megengedett.
GY11 Hengerezés nem megengedett.
GY12 Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY13 Kiszántás nem megengedett.
GY14 Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY28 A gyep cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórta jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
GY59 Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.
GY61 A gyepen legeléskizárt terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a parcella 20%-át.
GY67 Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.
GY68 Legeltethető állatfaj: juh.
GY70 Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár).
GY79 Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
GY92 A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén minimum 10 cm-es fűtarló biztosítása.
GY116 A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.
GY117 Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

Az élőhelyek jó természetességi állapotúak, nem veszélyeztetettek, így nem szükséges a területen az élőhely-rekonstrukció.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egységben erdőtelepítésre vonatkozó javaslatot nem teszünk.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egységben gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatot nem teszünk.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egységben elszórta, több helyen előfordulnak pettyegedett őszirózsák (*Aster sedifolius*), valamint kisérszű aszatok (*Cirsium brachycephalum*), ezek fennmaradása a jelenlegi kezelési módszerrel (kaszálással) fenntartható. Ezenkívül a kaszálásnak továbbra is a homogénebb ecsetpázsitos területekre kell koncentrálnia, a Harkányi-tanya környékén a legeltetés az ürmöspusztákon és löszgyepeken legyen továbbra is prioritás. A terület északnyugati részén lévő egykori parlag terület regenerációjának elősegítése birkalegeltetéssel javasolt.

KE-2 kezelési egység

(1) **Meghatározása:** Természetes vizes élőhelyek, medrek mocsári növényzete. Vízi harmatkása, pántlikafű, sások, nád, gyékény, tavi káka uralta növényzet

(2) **Érintettség vizsgálata**

- élőhelyek ÁNÉR-kódja:
- B1a - Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások
 - BA - Fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál
 - D34 - Mocsárrétek
 - S7 - Nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősavok és fasorok

(3) **Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok**

Továbbiakban is javasolt a terület kaszálása, a jövőben legeltetéssel is érdemes lenne próbálkozni. Javasolt kisebb, nyílt (időszakos) vízfelszínek kialakítása.

(4) **Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok**

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód Vizes élőhelyekre vonatkozó előírások-javaslatok

- V01 A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minőségű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni.
- V06 A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság által kijelölt területen tilos a nádaratás.
- V07 A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsodása tilos.
- V08 Nyílt vízfelületek kialakítása legeltetéses állattartás segítségével.

(5) **Élőhely-rekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok**

A kezelési egységben élőhelyfejlesztésre vonatkozó javaslatot nem teszünk.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egységben erdőtelepítésre vonatkozó javaslatot nem teszünk.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egységben gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatot nem teszünk.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A Natura 2000 terület kisebb foltokban megjelenő nedvesebb élőhelyek kezelési egysége. A hozzátartozó nádasodó területek fenntartása növeli a terület sokszínűségét. A bennük megtelepedő inváziós növényfajok állományainak lehetőleg mechanikus (a szennyezésre érzékeny vízhez közeli élőhelyek miatt) visszaszorítása elengedhetetlen, a kezelési egység természetességének megőrzése érdekében. A közösségi jelentőségű vöröshasú unka (*Bombina bombina*) és dunai tarajosgötte (*Triturus dobrogicus*) állományának fennmaradása érdekében indokolt az időszakos vízállások fenntartása.

KE-3 kezelési egység

(1) Meghatározása: erdők és facsoportok. Öshonos fafajú erdők, akácok, nemes nyarasok.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: S1 - Akácültetvények
S2 - Nemesnyarasok
RA - Öshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok
- érintett erdőrészlet: Mezőtúr 19/C

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok

A területen található erdőtag illetve más kisebb facsoportok fenntartása is javasolt. A tájidegen nemesnyarasok és akácok szerkezet átalakítása javasolt.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet
- Szolnoki erdőtervezési körzet (érvényes: 2005.01.01 – 2014.12.31.) törzskönyvi szám: 31/2005,

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírások-javaslatok
E06	Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése.
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E51	Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típusal.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Nincs a kezelési egységben élőhelyfejlesztésre vonatkozó javaslat.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőterületek fenntartása indokolt. Az esetleges felújítás során őshonos, a tájegységre jellemző fafajok telepítése szükséges.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egységben gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatot nem teszünk.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A területen található egyetlen erdőtag illetve más kisebb facsoportok fenntartása javasolt, az állományokban hosszútávon az őshonos állományok kialakítására kell törekedni az tájidegen – nemesnyár (*Populus euramericana*) – és inváziós fajok – például keskenylevelű ezüstfa (*Eleagnus angustifolia*) – kárára.

KE-4 kezelési egység

(1) Meghatározása: szántóföldek

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: T1- Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok

A kezelési egység területében található szántók visszagyepesítése javasolt. A szántók fennmaradása esetén a vegyszer és a műtrágya használat ésszerű keretek között tartását javasoljuk a (4) pont b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok alpontjában foglaltak betartásával).

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A szántóterületeken kötelező előírás nincs, de amennyiben az élőhely rekonstrukciója megkezdődik, akkor a 269/2007. (X. 18.) Korm. Rendeletben megfogalmazott, a NATURA 2000 gyepterületek fenntartását célzó, kötelezően betartandó földhasználati szabályok lesznek érvényesek rá.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód Szántóterületekre vonatkozó előírások-javaslatok

- 1) A veszélyeztető hatás mérséklését szolgáló önkéntesen vállalható előírások**
- SZ19 Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett.
- SZ20 Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges.
- SZ24 Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen.

- SZ35 Tápanyag-utánpótlás során a műtrágyával kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége nem haladhatja meg a 90 kg/ha/év mértéket.
- SZ49 Az időszakos- és állandó vízállások körül 3 méteres szegélyben talajművelés nem végezhető.

2) A visszagyepesítés, rekonstrukció utáni állapotra vonatkozó önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Kód Szántóterületekre vonatkozó előírás-javaslatok
- SZ53 Szántó füves élőhelyé alakítása spontán felhagyással.
- SZ54 Szántó füves élőhelyé alakítása, későbbi kezelés nélküli spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását.
- SZ55 Szántó füves élőhelyé alakítása, lucernakultúrát követő spontán gyepesedéssel.
- SZ60 Magvetéshez kizárólag a közeli természetes gyepről származó magkeveréket, illetve kaszálékot szabad felhasználni.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

E Natura 2000 területen nem indokolt a szántóföldek fenntartása, javasoljuk a szántó parcellák esetében a visszagyepesítést az előző fejezet ide vonatkozó pontjai alapján. E kis foltokat viszonylag jó állapotú gyepek veszik körül, így az onnan gyűjtött őshonos fajok magvaiból, terméseiből végzett magvetés a legeredményesebb visszagyepesítési módszer, viszont a szántók felhagyásával és spontán gyepesedéssel is sikeresen kialakítható a gyeptakaró. Utóbbi esetben gyomfajok megjelenése miatt évi minimum kétszeri kaszálás ajánlható.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egységben erdőtelepítésre vonatkozó javaslatot nem teszünk.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egységben gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatot nem teszünk.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A területen nem indokolt a szántóföldi kultúra (egyetlen nagyobb parcella a keleti rész délnyugati csücskében) fenntartása, így annak visszagyepesítését javasoljuk. Viszonylag jó állapotú gyepek veszik körül, így az onnan gyűjtött őshonos fajok magvaiból, terméseiből végzett magvetés a legeredményesebb visszagyepesítési módszer, viszont a szántók felhagyásával és spontán gyepesedéssel is sikeresen kialakítható a gyeptakaró. Utóbbi esetben gyomfajok megjelenése miatt évi minimum egyszeri kaszálás ajánlható.

KE-5 kezelési egység

(1) Meghatározása: Beépített területek, telephelyek, roncsolt területek.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: U4 - Telephelyek, roncssterületek és hulladéklerakók
U10 - Tanyák, családi gazdaságok

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

A kezelési egységben gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatként a tanyák évi legalább egyszeri kaszálással történő gyommentesítést, inváziós fajok visszaszorítását.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód Gyepterületekre vonatkozó előírások-javaslatok

GY107 Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező.

GY108 Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

A kezelési egységben élőhelyfejlesztésre vonatkozó javaslatot nem teszünk.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egységben erdőtelepítésre vonatkozó javaslatot nem teszünk.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egységben gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatként a tanyák és a terület lakossági szeméttől mentes állapotban való fenntartását javasoljuk.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Korábbi tanyák helyén lassan regenerálódó gyepes, melyeket természetes élőhelyek öveznek. A későbbiekben magkészetként biztosíthatják regenerációjukat, viszont a – főként inváziós – gyomfajok csökkentésére kezdetben évente legalább egyszeri kaszálás szükséges. Az inváziós gyomfajok (pl. keskenylevelű ezüstfa /*Elaeagnus angustifolia*/) komoly egyedszámban vannak jelen ezeken az élőhelyeken, ezért kiemelten fontos ezen állományok drasztikus visszaszorítása, mivel főként innen terjednek tovább a belső területekre.

3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok előírászerűen a kezelési egységekben (KE), a 3.2.1. fejezetben belül bedolgozva is megjelennek az önkéntesen vállalható kezelési előírások között. Összefoglalva visszagyepesítésre lenne szükség a KE-4 (szántók) esetében a kezelési egységnél már szó esett ezek szükségességéről.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A területen előforduló a kijelölés alapjául nem szolgáló, de közösségi jelentőségű fajok érdekében javasolt fajvédelmi intézkedések.

A **kisfészekű aszat** (*Cirsium brachycephalum*) védelme érdekében a legfontosabb a terület vízállapotának fenntartása.

A **dunai tarajosgöte** (*Triturus dobrogicus*) és a **vöröshasú unka** (*Bombina bombina*) védelme érdekében megfogalmazott intézkedések:

- Javasolt a terület időszakos vízü élőhelyeinek (mocsarak, kubikgödrök, árkok) megőrzése, a terület hidrológiai viszonyait negatívan érintő vízelvezetések mellőzése. Fontos a mocsárréti és szikes gyepi élőhelyek megőrzése, természetességi állapotuk javítása (megfelelő intenzitású legeltetés, inváziós fajok visszaszorítása). Indokolt környezetkímélő szántóföldi gazdálkodás folytatása a terület táji környezetében. Javasolt a jelenlegi illegális hulladéklerakók felszámolása, a további lerakások megakadályozása.
- A mocsári növényzettől sűrűn benőtt vizes élőhelyeken (különösen kubikgödrökben) indokolt a növényzet részleges visszaszorítása. Szintén indokolt lehet a feltöltődő vizes élőhelyek részleges kotrása, illetve egyes – egyéb jelentős fajok szempontjából kevésbé értékes – mederrészek kimélyítése.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

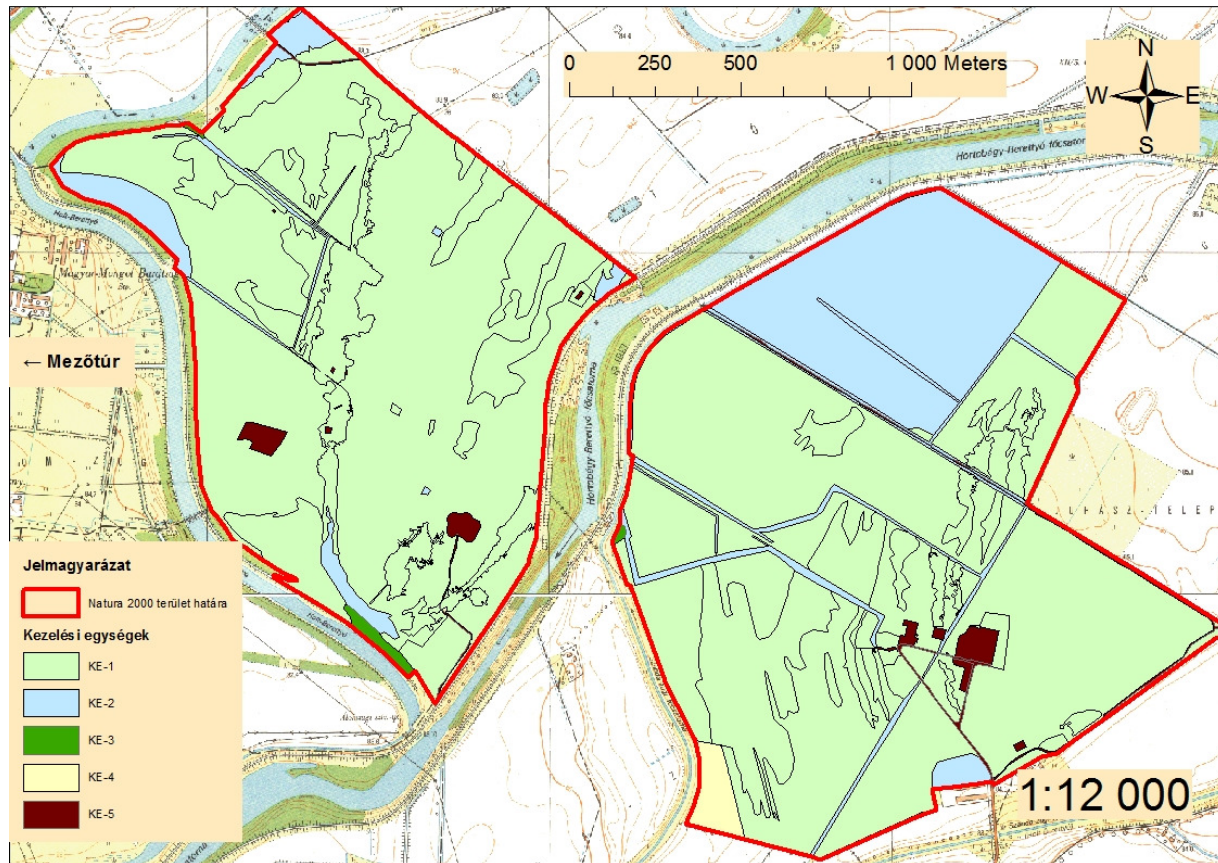
A jelölő pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*) és síksági pannon löszgyepek (6250*) élőhely monitorozását a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) módszerének alkalmazásával javasolt legalább 3 évente (lehetőleg júniusban) végezni.

Javasolt a kisfészekű aszat (*Cirsium brachycephalum*) állományának évenkénti felmérése.

A közösségi jelentőségű kétéltű fajok monitorozását optimális esetben évente, minimálisan ötévente megismételt, standardizált mintavételezéssel indokolt elvégezni. Mindkét faj esetén rendkívül nehéz a valós egyedszámot megbecsülni, az egyedszám több nagyságrendet elérő fluktuációja pedig az eredmények értékelhetőségét nehezíti. Mintavételi helyeket javasolt természetes mocsárfoltokban, valamint (elsősorban) kubikgödrökben kijelölni. A dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*) esetén palackcsapdázás, valamint transekt mentén végzett peteszámlálás, a vöröshasú unka (*Bombina bombina*) esetén akusztikus, valamint transekt mentén végzett vizuális felmérés a javasolt módszer.

3.2.5. Mellékletek

A gazdálkodáshoz és egyéb területhasználathoz köthető kezelési egységek megjelenítése (2013-as állapot).

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogszabályok és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze a Mezőtúri Szandazugi-legelő (HUHN20149) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területbe tartozik, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó.

Ezen túl a terület az országos ökológiai hálózat ökológiai folyosó övezete is (ld. 1.6. fejezet).

A terület 89 %-a magántulajdon, 5,02 %-a egyéb, 4,98 %-a állami tulajdon valamit kevesebb mint 1-1 %-a önkormányzati és mezőgazdasági termelő szövetkezeti tulajdon. A magántulajdonú területek több tulajdonos között oszlanak meg. Ugyanakkor a nagyon sok tulajdonos által érintett osztatlan közös tulajdon a területen nem jellemző.

A kezelési javaslatok megvalósítása esetén a fentebb összefoglalt körülményeket kell figyelembe venni.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

A jelenleg hatályos Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer alapján a Mezőtúri Szandazugi-legelő kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület Mezőtúr település közigazgatási területét érintve több fizikai blokkban található. A fizikai blokkok területnagyságának megközelítőleg 93 %-a mezőgazdaságilag támogatható területre esik, melyre agrártámogatás igényelhető.

MEPAR Blokkazonosító	teljes terület (ha)	támogatható terület (ha)	KAT
UMY98-5-11	34,97	32,9	KAT20
UN1P8-M-11	2,13	2,02	KAT20
UJUP8-9-10	11,19	9,09	KAT20
U3LH8-D-10	48,30	46,21	KAT20
UJLH8-U-10	26,20	21,74	KAT20
UJ438-X-10	42,52	40,85	KAT20
UJ2W8-P-10	46,42	45,67	KAT20
UJ598-6-10	11,88	11,07	KAT20
U2Y98-J-10	176,50	164,49	KAT20

A fizikai blokkokban gazdálkodó mezőgazdasági termelők számára az alábbi agrártámogatási források érhetőek el:

Egységes területalapú támogatás (SAPS)

A támogatás mértékéről évente a vidékfejlesztésért felelős miniszter dönt miniszteri rendeletben. Jelenleg a támogatási összeg megközelítőleg 65.000 Ft/ha/gazdálkodási év. A támogatás igénybevételének feltétele, hogy a gazdálkodó maradéktalanul tartsa be az

50/2008.(IV.24.) FVM rendeletben foglaltakat, amely a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti állapot feltételrendszerét tartalmazza.

Agrár-környezetgazdálkodási támogatás (AKG)

Középhosszú távú (5 gazdálkodási év) támogatási rendszer, melynek feltételeit a Vidékfejlesztési Miniszter által kiadott miniszteri rendelet szabályoz. Az elérhető támogatás mértéke az extenzív gyepgazdálkodás célprogramban legeltetési hasznosítás esetén 77 EUR/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 40 EUR/ha-nak megfelelő forintösszeg. Ökológiai gyepgazdálkodás célprogramban legeltetési hasznosítás esetén 85 EUR/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 48 EUR/ha-nak megfelelő forintösszeg érhető el.

Kötelező földhasználati előírások ellenértékéért igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések

Tekintettel arra, hogy a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet alapján földhasználati előírások vannak hatályban a gyepterületekre vonatkozóan, a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz területalapú, kompenzációs támogatás vehető igénybe, melynek értéke 38 EUR/ha évente.

Ehhez hasonlóan, a Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezése céljából a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente változó összegben.

Önkéntesen vállalt előírások nyomán igényelhető mező- és erdőgazdálkodási támogatások

Az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok közül az ország egész területén (a támogatható területeken) igénybe vehető *horizontális* szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény célprogramok érhetőek el.

Az erdőterületekre vonatkozóan az erdő-környezetvédelmi célprogramok kifizetései vehetőek igénybe.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások

Támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

Kedvezőtlen Adottságú Területek támogatása (25/2007. (IV.17.) FVM rendelet)

Ez az intézkedés támogatási lehetőséget biztosít a kedvezőtlen természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodók részére az 1257/1999/EK tanácsi rendeletének 19-20. cikkelyei alapján.

A kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatásának célja a fenti rendelet 19. cikkében, valamint 20. cikkében meghatározott, a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló gazdasági, társadalmi és természeti tényezők hatásainak részbeni kompenzációja. A KAT támogatás a Natura 2000 támogatással együtt igényelhető.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Kifejezetten Natura 2000 területekre jelenleg a Natura 2000 gyepterületekre vonatkozóan létezik kompenzációs kifizetés. Látható azonban, hogy nincsen hatályban szántó művelési ágú, valamint egyéb természetvédelmi szempontból fontos élőhelyre (vizes élőhelyek stb.) kidolgozott földhasználati előírás, illetve ez alapján kompenzációs kifizetés. Ebből adódóan ezekre a területekre csupán az egyéb földhasználati korlátozások (nitrát területekre, védett területekre vonatkozó) vannak érvényben, speciális faj és élőhelyvédelmi intézkedések nincsenek.

A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó jelenlegi földhasználati előírások általános értelemben olyan gyephasználatot támogatnak, amely országos léptéket tekintve általában szükségesek a gyep természetességének megőrzéséhez. Ugyanakkor általánosságukból következően nem képesek kezelni olyan helyi és speciális problémákat, amelyek éppen a jelölő értékek miatt fontosak (egy-egy kivételes esetben akár ellent is mondhatnak a Natura 2000 célkitűzéseknek). A fenntartási terv egyik szerepe éppen azoknak a lokális kezelési feladatoknak a meghatározása, amelyek támogatási rendszerbe való beépítése a Natura 2000 célkitűzések szempontjából szükséges.

A Mezőtúri Szandazugi-legelő fenntartási tervének tanulságai alapján az agrártámogatási rendszer módosításával, bővítésével, kiegészítésével kapcsolatban a javaslatok két szintre bontva képzelhetők el:

Kötelező szint: A terület jelenlegi állapotának megőrzése érdekében szükséges tevékenységek, amelyeket minden Natura 2000 földhasználatra kötelező érvényűen szükséges érvénybe léptetni. Ez a kötelező földhasználati szabályok kibővítésével, illetve a meglévő szabályok módosításával/összhangolásával, és a hozzájuk kapcsolódó kompenzációs kifizetések megváltoztatásával léptethető életbe. A Mezőtúri Szandazugi-legelő Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rendelet vonatkozó egyes jelenlegi szabályai felülvizsgálatával a kaszátlanul hagyott terület nagyságának tágabb határok közötti meghatározását szolgáló eszközök.

Önkéntes szint: A terület természeti állapotának javítását szolgáló eszközök, amelyek az egyes területek, kezelési egységek sajátosságainak megfelelően önkéntes vállalás alapján ösztönzik a területhasználatot az élőhelyek állapotának javítására, a közösségi jelentőségű fajok populációinak erősítésére. Ezek az eszközök ilyen értelemben átmenetet mutatnak az élőhelyfejlesztési élőhely-rekonstrukciós támogatások irányába, de nem jelentenek olyan mértékű beavatkozást, ami kifejezetten nagy beruházási igényűek. A Mezőtúri Szandazugi-legelő Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A Natura 2000 területen található szántókon a környezetkímélő növényvédő szerek használatát ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántókon a műtrágyahasználat csökkentését ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántók gyepké, vagy vizes élőhelyé alakítását ösztönző eszközök (pl.: MTÉT rendszeren belül a szántóföldként hasznosítható területeken a *Szántóföldi növénytermesztés madár- és apróvad élőhelyfejlesztési előírásokkal* célprogram; a nedves, belvizes szántóterületeken a *Szántóföldi gazdálkodás gyepgazdálkodássá alakításának* célprogram ajánlható).

A jelenlegi támogatási rendszer nem teszi érdekeltté a gazdálkodókat a nem hasznosított mezőgazdasági területek megőrzésében, hanem kifejezetten azok eltüntetésére ösztönöz.

Mivel ezek a területek nem támogatható területrészek, a támogatható terület maximalizálása érdekében a gazdálkodók eltüntetik a szegélyvegetációt, bokorfüzeseket, kaszálják az értéktelen szénát adó, vagy vízállásos területeket is, amelyeken korábban sosem folytattak gyepgazdálkodást. Ez a helyzet véleményünk szerint csak akkor szüntethető meg, ha agrártámogatás lesz igényelhető a nem művelt területekre, azaz nemcsak a kivett művelési ágú területekre, hanem a művelés alatt álló területek egyes részterületeire is.

A Natura 2000 területek közötti koherencia biztosítása érdekében fontos lenne a természeti területek és az ökológiai hálózatba tartozó területek kedvező állapotának megőrzése a Natura 2000 területeken kívül is.

A fenti probléma megoldására megoldás lehet, ha a természetvédelmi szempontból értékes, de gazdaságosan nem művelhető területek is legalább minimális mértékben támogathatóak lennének, ezáltal nem lennének teljesen „haszontalanok” a tulajdonosok, földhasználók számára.

A támogatási rendszer kialakítása során figyelembe kellene vennie a támogatásra benyújtott terület természetvédelmi értékességét, az ott megtalálható, elkülönülő élőhelyfoltok természetességi értékét és a jó természetességű területeken vagy részterületeken azoknak a fennmaradását segítő gazdálkodást vagy akár a „nem beavatkozást” kellene ösztönözni.

3.3.2. Pályázatok

A területre vonatkozóan jelenleg nincs folyamatban pályázatmegvalósítása, illetve pályázat előkészítése. Az elsősorban pályázati forrásból (KEHOP, LIFE) finanszírozható projektek indítására vagy abban való részvételre nyílna lehetőség leginkább. A Pannon szikes sztyeppék (1530*) és Síksági pannon löszgyepek (6250*) élőhelytípus kiemelt közösségi jelentőségű, ami a LIFE programban magasabb, 75%-os uniós társfinanszírozást tesz lehetővé.

3.3.3. Egyéb

A tervezési területre nincs egyéb javaslat.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A fenntartási terv készítése során folyamatos kapcsolattartás történt a helyi érintettekkel.

1. Előzetesen **interjúk** készültek (személyesen – telefonon keresztül) a területileg illetékes önkormányzattal (Mezőtúr).
2. A kommunikációs időszakban a fenntartási terv egyeztetési változatai folyamatosan elérhetőek voltak a projekt **honlapján** (<http://natura2000.nimfea.hu/20149.htm>).
3. A terv egyeztetési fóruma előtt, telefonos és e-mailes **kapcsolatfelvétel** történt a fent említett címzettekén kívül a falugazdással, a gazdálkodókkal, a működési terület szerint érintett vízügyi hatósággal (Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság), zöldhatósággal (Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség), nemzeti park igazgatósággal (Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság) és erdészeti hatósággal (Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága) is. A terv egyeztetési változata e-mailen keresztül jutott el az érintettekhez.
4. Az önkormányzat képviselői személyes és e-mail-es megkeresés után **kifüggesztették** a terv előzetes változatát.

A fenntartási terv első változatának megvitatása

- 1.1. A fenntartási terv készítéséről **előzetes tájékoztató fórum** (2013. december 16. Mezőtúr, résztvevők száma: 7 fő).
- 1.2. **Fórum** (2014. augusztus 13. Mezőtúr, résztvevők száma: 9 fő): A terület nagysága és az érintett település és lakosság szám alapján egy fórum megtartása volt indokolt. Az egyeztető fórum jelentősége elsősorban abban rejlik, hogy ennek révén az érintettek egy nyílt tervezési folyamatba kapcsolódhatnak be, megoszthatják egymással és a tervezőkkel a véleményüket a fenntartási tervek kapcsán, és változtatásokat eszközölhetnek. Mindezzel nem csak javul a terv szakmai színvonala (hiszen több szempontot tükröz), de növekedik a terv helyi elfogadottsága is. A fórumra meghívást kaptak a település vezetői, a jelentősebb helyi gazdálkodók, a falugazdász, a vadásztársaságok és a hivatalos szervek. A projektben résztvevők oldaláról a tervező, illetve a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai vettek részt. A fórumot a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület vezette le, az elhangzottakról jegyzőkönyv készült, amelyet átadott a tervezőnek, hogy az észrevételeket építse be a terv végső változatába. A beépített véleményeket a 3.4.3. fejezet táblázata tartalmazza.
2. **Terepbejárás** (2014. augusztus 13. Mezőtúr, résztvevők száma: 2 fő): a falufórum után a kJTT természetvédelmi őre által vezetett a terepbejárásra volt lehetőség, amely során minden esetben személyesen meg lehetett tekinteni, a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület jegyzőkönyv vezetése mellett a terv által és a fórum során felvetett konfliktusforrásokat.
3. Az érintettek lehetőséget kaptak a terv írásban történő véleményezésére is. Az észrevételek beépítése a terv végső változatába minden esetben a tervező feladata volt.
4. Az egyeztetés folyamán a véleményezhető terv dokumentáció megtekinthető volt a projekt **honlapján**, amely elérhető a <http://natura2000.nimfea.hu/20149.htm>

hivatkozáson. Ugyanitt véleményezési lehetőség is volt, a beérkezett észrevételek beépítése a terv végső változatába minden esetben a tervező feladata volt. A beépített véleményeket a 3.4.3. fejezet táblázata tartalmazza.

A fenntartási terv elfogadását követően javasolt kommunikációs intézkedések:

1. A fenntartási terv elérhetőségének biztosítása a nagyközönség számára.
2. Hasznos lenne további tájékoztató táblák kihelyezése a tervezési terület különböző pontjain, amelyből a gazdálkodók és a területen megfordulók megismerhetik a kJTT kijelölésének céljait, a fontosabb jelölőfajokat és élőhelyeket, valamint a kötelező előírásokat és támogatási lehetőségeket.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

1. a Mezőtúri Szandazugi-legelő Natura 2000 területtel érintett település (Mezőtúr) önkormányzatának képviselői,
2. jelentősebb helyi gazdálkodók (összesen 13),
3. a kJTT területén működő vadásztársaság (Berettyó Menti Vadásztársaság) képviselői,
4. az érintett település (Mezőtúr) falugazdája,
5. Nemzeti Agrárkamara
6. Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság,
7. Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség,
8. Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság.
9. Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága
10. Nemzeti Földalapkezelő Szervezet

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A kezelő és hatósági szervezetek és magánszemélyek közül nem jelent meg mindenki az egyeztető fórumon, vagy nem nyilvánított véleményt. Viszont az alábbi táblázatban összegyűjtött, beérkezett vélemények a terv végső változatába beépítésre kerültek.

Kommunikációs címzett	Alkalmazott eszköz	Visszajelzett-e?	Hogyan?	Beépült-e a tervbe?	Hogyan? Ha nem, miért?
Mezőtúr település önkormányzatának képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Helyi gazdálkodók (összesen 13)	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási tervről	fórumon résztvett 6 fő	-	-

Vadásztársaság (Berettyó Menti Vadásztársaság)	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási tervről	fórumon résztvettek	-	-
Falugazdász	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Nemzeti Agrár Kamara	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	fórumokon résztvettek	-	-
Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen	fórum és terepbejárás	igen	ügyféli mi- nőségében a HNPI a fenntartási terv egy ré- szét maga készítette.

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése

1.1. Környezeti adottságok

A Mezőtúr Szandazugi-legelő kjTT abban az érdekes helyzetben van, miközben a Nagyunság néprajzi tájegységének déli felén található, természetföldrajzilag nemcsak több kis-, hanem középtáj is osztozik a Hortobágy-Berettyó főcsatorna által kettévágott területén. A nyugati része Közép-Tisza-vidék középtájon belül, a Szolnok-Túri-sík kistáj keleti tájhatáránál fekszik. A keleti része a Berettyó-Körös-vidék középtájának Körös menti sík kistájához tartozik.

1.1.1. Éghajlati adottságok

A Mezőtúri Szandazugi-legelő kjTT éghajlata a klasszikus Péczely-kategorizálás szerint a meleg-száraz kategóriába tartozik. Az évi *napfénytartam* 2000–2020 óra, ebből 790-810 körüli a nyári évnegyedben, és 190 körüli a téliben várható.

A *hőmérsékleti* viszonyokat jellemzi a 10,2–10,4 °C körül várható évi középhőmérséklet, ez a vegetációs időszakban 17,3-17,6 °C. A napi középhőmérséklet április 1-2. és október 20-21. között haladja meg napi 10 °C-ot, a fagymentes időszak nagyjából április 5-9. és október 22-26. közé tehető. Az évi abszolút hőmérsékleti maximumok átlaga 34,0-34,5 °C, az évi abszolút minimumok átlaga -16,5 és -18 °C körül alakul.

Az átlagos évi *csapadék* 480-510 mm, ebből a vegetációs időszakban 290-330 mm esik. A terület az ország egyik legszárazabb középtájába tartozik. Az ariditási index 1,30-1,45. Az éves hóborítottság 34-37 nap.

Az uralkodó *szélirány* északi, déli, illetve nyugati.

A jelölő pannon szikes sztyepék és mocsarak (1530*) és síksági pannon löszgyepek (6250*) élőhely mérsékelt övi, kontinentális körülmények között maradt fenn. A csapadék átlagos évi mennyisége is a kontinentális jellegre utal. Az utóbbi évtizedekben tapasztalt csökkenő csapadékmennyiség és a gyakran jelentkező aszály az élőhelyek összetételének változásához, a biodiverzitás szegényedéséhez vezet.

1.1.2. Vízrajzi adottságok

A terület hidrológiai tengelye a Hortobágy-Berettyó-főcsatorna. Ez a szakasza az eredeti Berettyó folyó része volt. Ezen a szakaszon, a Ballai-híd alatti folyásán ásott mederben vezet, a szabályozatlanul maradt, a folyó természetvédelmileg értékes része a híd fölött kezdődik.

A legelőtől északra torkollik a Nagyunsági főcsatorna keleti ága a Hortobágy-Berettyóba. A terület az eredeti Berettyó és annak egy-egy levágott kanyarulata által lehatárolt területen található, sőt helyenként a természetes határait is ezek alkotják délnyugaton az Álomzugi-csatorna, délkeleten a Szandazugi-csatorna.

Magán a legelőn kisebb méretű belvizes-legelőöntözési csatornák vezetnek át (nem jól kialakított, bizonytalan folyásiránnyal), keleti szélén nagyobb szelvényméretű belvizes csatorna húzódik, ugyancsak jelentősebb lefolyási képesség nélkül.

Tó, mocsár a legelőn nincs, egyes, mély fekvésű rétek tartósabb vízborítást kaphatnak. Van néhány régi kubikgödör is.

A területen jelen lévő közösségi jelentőségű kételtű- és hullófajok számára kedvező természetes és mesterséges vizes élőhelyek. Ezek közül a dunai gőte és vöröshasú unka számára a természetes mocsarak és a kubikgödrök, a mocsári teknős számára a szikes tó és a csatornák a legjelentősebbek. Megfelelő szárazföldi élőhelyek (mocsárrét és száraz gyep foltok) rendelkezésre állnak, de a magasabb térszíneken a szántók viszonylag nagy aránya és a tágabb környezet intenzív szántóföldi jellege kedvezőtlen adottságként értékelhető.

1.1.3. Talajtani adottságok

A tervezési terület talajai talajvízhatás alatt képződtek, az egyetlen, nem talajvízhatású típus a löszös alapkőzetű mélyben sós réti csernozjom. A vízhatás alatti talajképződmények között jelentős a réti talajok aránya. A területen kérges réti szolonyec (vékony humuszos szint) nincs. Jellemző talajtípusok a szolonyeces réttalaj és a sztyeppesedő réti szolonyec. Sziki eróziós formák nincsenek, a réteken zsombékosodás (kotusodás) alig észlelhető.

A terület jellemző szikes talajai voltak meghatározóak a jelölő pannon szikes sztyeppék (1530*) élőhely kialakulásában és fennmaradásában.

1.2. Természeti adottságok

A terület keleti Álomzugi - csatorna által határolt része azért értékes első sorban, mert egy gyepen belül megtalálhatók az ártéri másodlagos szikesek (azok cickórós változata) illetve a löszmaradvány-felszínnek padkás összikei is. A terület déli szegélyénél, a holtággal párhuzamosan húzódó terület az Álomzug másodlagos szikesekkel bíró része. Itt egy szikesedő, részben mocsárréti jellegű rét húzódik, ami a legeltetésnek köszönhetően a cickórós puszták felé mutat átmenetet, de ilyen típusú szikes élőhelyfoltok elvéve a fenti rétbe is ékelődnek. A csapadékosabb évek, illetve a terület mélyebb fekvésének köszönhetően a réti fajok – réti ecsetpázsit (*Alopecurus pratensis*) – igyekszik meghódítani a cickórós pusztá foltokat, amelyek csak a birkalegeltetés által tarthatók meg, az állatok "visszalegelik" a cickórós pusztá-jellegű gyepet. Mivel e rét kaszálható mennyiségű fűvet is produkál, így kaszálása is jellemző, kivéve a gát közeli szegletet. A terület déli részén lévő tanyák körül keréknyomos a szikes rét és korábban disznókkal is kezelték e területet, aminek túrásnyomai napjainkra beilleszkednek a réti szolonyec talajok rögeinek természetes, süllyedésszerű formáiba, azoktól nehezen elkülöníthetők. A réti szolonyec talajok rögeinek mélybe zökkenése e talajra jellemző folyamat.

Az Álomzug magasabb térszínű lösz-maradványfelszínén a Crisicumi típusú összikesek fordulnak elő. A geomorfológiai adottságoknak megfelelően változatos élőhelyek vannak jelen. A folyóhátakon löszsztyepprétek, a sarlólaposokban, elhagyott medrekben szikes rétek vannak, míg a kettő határán a víz és taposás okozta erózió által feldarabolódó hátperemeken ürmöspuszták is előfordulnak. A terület északnyugati részén és északi részének közepén vannak kiterjedtebb löszgyepek is, de sajnos a terület északnyugati részébe egykoron beleszántottak. Itt a parlag regenerációja még nem tökéletes, gyomos a gyepek. A terület középső részén húzódó folyóhátan inváziós ezüsthéjű talajok találhatók, hasonlóan a gáthoz közeli felhagyott, nádasodó és sztyeppesedő bányagödrökhöz. A padkás szikeseket egymásra merőleges sekély árokrendszer szeli át, amelye egyelőre még nem járult hozzá a terület kilúgozódásához, köszönhetően a közeli Hortobágy-Berettyó által magasan tartott

talajvízszintnek. Keréknyomok e hát déli részén lévő tanya körül is gyakoriak voltak. Az egykori hodály környéke gyomosabb volt, cigánybúzásabb.

A nyugati Szandazugi-csatorna által határolt részen szintén elsődleges és másodlagos szikesek együtt jelen vannak. A terület nyugati és déli szegélyén még mocsárrétek illetve cickórós puszták és szikes rétek alkotta másodlagos szikesek is vannak. A terület északi részén regenerálódott parlagon szikes rétek, mocsárrétek jöttek létre, de a parlag északkeleti részén védett pettyezetett őszirózsa (*Aster sedifolius*) alkotta rétsztyepek is vannak, a rétsztyepek megjelenését a terület északi és déli részén a bárányüröm is jelzi. Őszirózsás rétsztyepek a tervezési terület északi határától eggyel délebbre lévő földút mezsgyéjében is vannak a majortól nem messze. A terület délkeleti és középső részén lévő folyóhátakon kiterjedtebb löszsztyepprétek is vannak. A terület északkeleti részén, a Harkányi-tanya major körüli folyóháton, illetve e tanyától északkeletre a löszgyepek gyomosabbak, jelezvén a korábbi intenzív területhasználatot. Az ősszikesek ürmöspusztái a terület középső részén lévő övzátanyokon vannak jelen a Harkányi-tanyától nyugatra, amelyek igen jó állapotúak. Ürmöspuszták a terület keleti részébe nem ékelődnek, a háton ott kiterjedt löszgyepek vannak. A területet délről határoló érben nádasok, gyékényesek vannak, míg a parton fehér fűzek (*Salix alba*), fekete és szürke nyarak (*Populus nigra*) alkotta. A terület délnyugati nem kaszált csücskében cserjésedés és ezüstfásodás jellemző az övzátany szárazabb térszínén.

A zoológiai értékeket tekintve a gerinctelen fajok több ritka képviselője fordul elő a területen. A lepkék (Hymenoptera) közül tarkalepkefélék (Nymphalidae) változatos családjából a területről reprezentativitása miatt a védett zöldes gyöngyházlepke (*Argynnis pandora*) és a kis fehérsávospetke (*Neptis sappho*) említhető meg. A fogólábúak (Mantodea) közül az imádkozó sáska (*Mantis religiosa*), az egyenesszárnyúak (Orthoptera) egyébként hatalmas denzitású fauna fajai közül tipikusan előfordul a sisakos sáska (*Acrida hungarica*). A pókok (Araneae) közül a szikes vidékekre jellemző szongáriai cselőpók (*Lycosa singoriensis*) említhető meg. A futóbogárfélék (Carabidae) közül a védett mezei futrinka (*Carabus granulatus*), a parlagi homokfutrinka (*Cylindera germanica*), az aranypettyes bábrabló (*Calosoma auropunctatum*) és nedves terülteken a díszes büzfutó (*Chlaenius festivus*) jellemző.

A terület több pontján is előkerült kétéltűfaj a védett zöld levelibéka (*Hyla arborea*) valamint a közösségi szempontból kiemelt jelentőségű dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*) és vöröshasú unka (*Bombina bombina*). A hüllőfajok közül megtalálható a gyakori de védett vízisikló (*Natrix natrix*) vagy fürge gyík (*Lacerta agilis*).

A terület madárvilágának jellemzője számos fokozottan védett közösségi jelentőségű faj előfordulása: tűzok (*Otis tarda*), szalakóta (*Coracias garrulus*), kis örgébics (*Lanius minor*), búbos banka (*Upupa Epops*) és parlagi sas (*Aquila heliaca*), valamint fészkel a területen egy pár fehér gólya (*Ciconia ciconia*). Továbbá lehet találkozni védett vörösvércse (*Falco tinnunculus*) valamint egerészölyv (*Buteo buteo*) vadászó példányaival.

A Mezőtúri Szandazugi-legelő élőhelytípusai

Élőhelytípus neve	Élőhelytípus kódja	Területe (ha)	Területi részesedése (%)	Natura 2000 élőhely típusa
Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások	B1a	1,44	0,37	
Fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál	BA	9,46	2,45	
Mocsárrétek	D34	44,59	11,53	
Ürmöspuszták	F1a	51,89	13,42	1530
Szikes rétek	F2	139,74	36,15	1530
Kocsordos-öszirózsás sziki magaskórósok, rétsztyepek	F3	8,57	2,22	1530
Löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek	H5a	93,44	24,17	6250
Jellegtelen üde gyepek	OB	0,44	0,12	
Jellegtelen száraz- vagy félszáraz gyepek és magaskórósok	OC	11,11	2,87	
Taposott gyomnövényzet és ruderális iszapnövényzet	OG	0,28	0,07	
Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok	RA	0,13	0,03	
Akácültetvények	S1	0,09	0,03	
Nemesnyárasok	S2	0,88	0,23	
Nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok	S7	15,81	0,41	
Egyéves, nagyüzemi szántóföldi kultúrák	T1	2,80	0,72	
Telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók	U4	1,72	0,45	
Tanyák, családi gazdaságok	U10	1,57	0,41	
Út- és vasúthálózat	U11	2,61	0,68	
Összesen		386,69	100,00	

1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

Élőhelytípus kódja	Élőhelytípus megnevezése	Reprezentativitás (A-D)
1530*	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak	B
6250*	Síksági pannon löszgyepek	javasolt: C
3130	Oligo-mezotróf állóvizek <i>Littorelletea uniflorae</i> és/vagy <i>Isoeto-Nanojuncetea</i> vegetációval	javasolt: D
3150	Természetes eutróf tavak <i>Magnopotamion</i> vagy <i>Hydrocharition</i> növényzettel	javasolt: D
6440	<i>Cnidion dubii</i> folyóvölgyeinek mocsárrétjei	javasolt: D

*kiemelt jelentőségű élőhelytípusok

Pannon szikes sztyeppék és mocsarak

Élőhely kódja:	1530*
Élőhely előfordulásai a területen:	3. Térképek fejezet 3.3. Natura 2000 jelölő élőhelytípusok térképe
Élőhely területi aránya:	56,47 % A Natura 2000 adatlapon 80 % szerepel. Az eltérés a megelőző felmérésekhez képest pontosabb jelenlegi (2013) térképezésnek tudható be.
Élőhely kiterjedése a területen:	231,04 ha A Natura 2000 adatlapon 305 ha szerepel. Az eltérés a megelőző felmérésekhez képest pontosabb jelenlegi (2013) térképezésnek tudható be.
Élőhely jellemzése:	<p>Ősmedrekben, ómedrekben, egykori ártéri laposokban jelenlévő szikes rétek (F2) a leggyakoribbak, de a mélyebb fekvésű mederaljakban elszórtan szikes mocsarak (B6). A medreket kísérő folyóhátak lábánál inkább kilúgozódott cickórós puszták (F1b) vannak, de a Szandazugban és az Álomzugban is előfordulnak ősi, elsődleges szikeseket jelző ürmöspuszták (F1a). A vakszikek (F5) és mézpázsitos szikfokok (F4) ritkák, azok kivétel nélkül juhval legeltetett területekhez kötődnek mikrofoltok formájában.</p> <p>A Szandazugban apróbb foltokban pettyezetett őszirózsa (<i>Aster punctatus</i>) és bárányüröm (<i>Artemisia pontica</i>) uralta rétsztyeppék (F3) is előfordulnak. Jellemző fajok: réti ecsetpázsit (<i>Alopecurus pratensis</i>), sziki csenkesz (<i>Festuca pseudovina</i>), pusztai cickafark</p>

	(<i>Achillea setacea</i>), magyar sóvirág (<i>Limonium gmelinii</i>), Sziki mézpázsit (<i>Puccinellia limosa</i>), Felemás zsázsa (<i>Lepidium perfoliatum</i>), sziki káka (<i>Bolboschoenus maritimus</i>), sziki üröm (<i>Atrémisia santonicum</i>), bárányüröm (<i>Artemisia pontica</i>).
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	A Németh-Seregélyes féle 5-ös skála és a térképezés alapján, a természetességi állapota:
Élőhely veszélyeztetettsége:	A csatorna megépítése és a klimatikus vízhiány okozta talajvízszint-süllyedés miatt kilúgozódás által veszélyeztetettek. Különösen a felszín közeli sófelhalmozódást, felszín közeli talajvízszintet kedvelő vakszikek, mézpázsitos szikfokok, ürmöspuszták vannak veszélyben. A kilúgozódási folyamat – a csapadék várható csökkenése, egyenlőtlen eloszlása miatt – a talajvízszint további csökkenését feltételezve a klímaváltozás hatására továbbfolyhat. Szántás, esetleges erdőtelepítés, taposás, a kezelés hiánya, a tápanyagok felhalmozódása is veszélyezteti őket, de a kilúgozódással cserjésedésük és a fásszárú özöngyomok terjeszkedése is felléphet.
Veszélyeztető tényezők:	<ul style="list-style-type: none"> • gyepterület átalakítása szántóvá • kaszálás felhagyása/hiánya • pásztorkodás felhagyása, legeltetés hiánya • biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata • ösvények, burkolatlan utak, bicikli utak • Szennyvíz beszivárgása a talajvízbe • idegenhonos inváziós fajok jelenléte • problémát jelentő őshonos fajok • alullegetetés (jövőbeli) • aszály és csapadékmennyiség csökkenés (jövőbeli)

Síksági pannon löszgyepek

Élőhely kódja:	6250*
Élőhely előfordulásai a területen:	3. Térképek fejezet 3.3. Natura 2000 jelölő élőhelytípusok térképe
Élőhely területi aránya:	28,2%
Élőhely kiterjedése a területen:	115,44 ha

Élőhely jellemzése:	Folyóhátak nem felszántott felső részéhez, illetve az árvízvédelmi töltéshez kötődő löszsziepprétek (H5a), amelyek a környező táj intenzív használata (beszántás, mezőgazdasági vegyszerhasználat, mezőgazdasági és lakossági tápanyagterhelés) miatt erősen jellegtelenedtek, fragmentálódtak. Jellegtelenedésük, gyomosodásuk, cserjésedésük is jellemző. Jellemző fajok: barázdált csenkesz (<i>Festuca rupicola</i>), sziki csenkesz (<i>Festuca pseudovina</i>), tejoltó galaj (<i>Galium verum</i>), ligeti zsálya (<i>Salvia nemorosa</i>), tövises iglice (<i>Ononis spinosa</i>).
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	A Németh-Seregélyes féle 5-ös skála és a térképezés alapján, a természetességi állapota: 3
Élőhely veszélyeztetettsége:	A környező táj intenzív használata (beszántás, mezőgazdasági vegyszerhasználat, mezőgazdasági és lakossági tápanyagterhelés) miatt erősen jellegtelenedtek, fragmentálódtak, erős szerves anyagfelhalmozódás jellemzi talajaikat. Cserjésedésük is várható, özöngyomok is jelen vannak. Ezen kívül az erdőtelepítés, taposás is probléma. A klímaváltozás által kevésbé veszélyeztetett élőhelyek, de fajkészletük átalakulhat.
Veszélyeztető tényezők:	<ul style="list-style-type: none"> • gyepterület átalakítása szántóvá • kaszálás felhagyása/hiánya • pásztorkodás felhagyása, legeltetés hiánya • biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata • ösvények, burkolatlan utak, bicikli utak • Szennyvíz beszivárgása a talajvízbe • idegenhonos inváziós fajok jelenléte • problémát jelentő őshonos fajok • alullegetetés (jövőbeli) • aszály és csapadékmennyiség csökkenés (jövőbeli)

Oligo-mezotróf állóvizek *Littorelletea uniflorae* és/vagy *Isoeto-Nanojuncetea* vegetációval

Élőhely kódja:	3130
Élőhely előfordulásai a területen:	3. Térképek fejezet 3.3. Natura 2000 jelölő élőhelytípusok térképe

Élőhely területi aránya:	0,004%
Élőhely kiterjedése a területen:	0,019 ha
Élőhely jellemzése:	Ősmedrekben jelen lévő üde természetes pionírnövényzetbe sorolható (II) Varangyszittyó (<i>Juncus buffonius</i>) uralta állományok.
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	A Németh-Seregélyes féle 5-ös skála és a térképezés alapján, a természetességi állapota: 4
Élőhely veszélyeztetettsége:	Az egyenlőtlen vízellátásnak, a kiszáradások kitétek, amit a meglévő csatornahálózat is fokoz, de érzékenyek a klíma szárazodására is.
Veszélyeztető tényezők:	<ul style="list-style-type: none"> • gyepterület átalakítása szántóvá • biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata • trágyázás • mezőgazdasági és erdészeti tevékenységből származó diffúz talajvízszennyezés • idegenhonos inváziós fajok jelenléte • nagyléptékű vízelvezetés • tipikus élőhelyi adottságok csökkenése, megszűnése • élőhelyi összeköttetések csökkenése emberi hatásra • fajösszetétel változás, szukcesszió • szerves anyagok felhalmozódása • aszály, csapadékmennyiség csökkenése

Természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel

Élőhely kódja:	3150
Élőhely előfordulásai a területen:	3. Térképek fejezet 3.3. Natura 2000 jelölő élőhelytípusok térképe
Élőhely területi aránya:	0,41 %
Élőhely kiterjedése a területen:	0,17 ha

Élőhely jellemzése:	A területbe benyúló holtágak nyílt vízfelszínén megjelenő, térben és időben is változó kiterjedésű és faji összetételű eutróf (A1) hinarasok (A3a) mikrofontjai. Jellemző fajok: Apró békalencse (<i>Lemna minor</i>).
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	A Németh-Seregélyes féle 5-ös skála és a térképezés alapján, a természetességi állapota: 4
Élőhely veszélyeztetettség:	A holtágak kiszáradása, a nyílt vízfelszínnek csökkenése, feliszapolódása, feltöltődése és ezzel párhuzamosan a nádasok, gyékényesek (mocsári vegetáció) terjeszkedése szűkíti életterüket. A környező tájból származó tápanyagtöbblet (mezőgazdaságban tápanyag-utánpótlás, talajvízbe szivárgó lakossági szennyvizek) és a mezőgazdasági vegyszerhasználat fajkészletüket befolyásolja, szegényíti, jellegteleníti, a zavarástűrőbb fajok az uralkodóak. A várható klímaváltozás során fellépő vízhiány (csapadék mennyiségének csökkenése, gyengülő talajvíz-feláramlás) életterüket továbbszűkíti. Ugyanakkor a mederkotrás is mérsékelt veszélyt jelent, noha az által a nyílt vízfelszínnek aránya, azaz a potenciális élettér nőhet.
Veszélyeztető tényezők:	<ul style="list-style-type: none"> • Biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata • Trágyázás • Vízpartok anyagának eltávolítása • Szennyvíz beszivárgása a talajvízbe • Mezőgazdasági és erdészeti tevékenységből származó diffúz talajvízszennyezés • Üledékkotrás, kitermelés • Nagyléptékű vízvezetés • Vízi és parti vegetáció kezelése csatornázási célokból • Víztestek kezelésének hiánya • Egyéb emberi hatásra változó áramlási viszonyok • Tipikus élőhelyi adottságok csökkenése, megszűnése • Eliszapolódás, feliszapolódás • Fajösszetétel változás, szukcesszió • Eutrofizáció • Aszály, csapadékmennyiség csökkenése

Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei

Élőhely kódja:	6440
Élőhely előfordulásai a területen:	3. Térképek fejezet 3.3. Natura 2000 jelölő élőhelytípusok térképe
Élőhely területi aránya:	2,4 %
Élőhely kiterjedése a területen:	10.13 ha
Élőhely jellemzése:	Szikesedő, de még mocsárrét (D34) jellegű gáthoz közel elhelyezkedő állományok mentett oldalra került alacsony ártéren és árvízvédelmi töltésen. Jellemző fajok: réti ecsetpázsit (<i>Alopecurus pratensis</i>), réti peremizs (<i>Inula britannica</i>), Réti fűzény (<i>Lythrum salicaria</i>), közönséges tarackbúza (<i>Agropyron repens</i>).
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	A Németh-Seregélyes féle 5-ös skála és a térképezés alapján, a természetességi állapota: 4
Élőhely veszélyeztetettség:	Az árvizek elmaradása és a klimatikus vízhiány okozta talajvízszint-süllyedés miatt kiszáradásuk igen jellemző, ami fajkészletük csökkenéséhez, jellegtelenedéséhez vezetett. Szántás, erdőtelepítés, a kezelés hiánya, a tápanyagok felhalmozódása (kezelés hiánya miatt, illetve a környező mezőgazdasági tájból származó szennyezések miatt) is veszélyeztethetik őket, ami gyomosodásuknak is oka. A rendszeres előntés hiánya miatt a párologtató vízgazdálkodás erősödésével szikesedési folyamatok váltak jellemzővé. Elszigetelt, ártéri állományoktól távol elhelyezkedő fragmentumok. Cserjésedésük, az özöngyomok terjeszkedése még nem számottevő, de ez is veszélyezteti őket. A mocsárrétek a klímaváltozás várható hatásai által veszélyeztetettek, fajkészletük további szelekciója, sztyeppesedésük, szikesedésük várható, így rétsztyepp jellegű állományokká, szikes rétekké alakulhatnak.
Veszélyeztető tényezők:	<ul style="list-style-type: none">• Gyepterület átalakítása szántóvá• Kaszálás felhagyása/hiánya• Alullegeltetés• Biocid termékek, hormonok, kemikáliák

	<p>használata</p> <ul style="list-style-type: none"> • Trágyázás • Erdőtelepítés • Szennyvíz beszivárgása a talajvízbe • Mezőgazdasági és erdészeti tevékenységből származó diffúz talajvízszennyezés • Idegenhonos inváziós fajok jelenléte • Problémát jelentő őshonos fajok • Tipikus élőhelyi adottságok csökkenése, megszűnése • Élőhelyi összeköttetések csökkenése emberi hatásra • Szerves anyagok felhalmozódása
--	--

1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok

A terület adatlapján jelenleg nem szerepel közösségi jelentőségű növényfaj.

Irányelv melléklete	Faj név	Állomány (A-D)
II.	kisfészekű aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>)	D (újjonnan javasolt)

Kisfészekű aszat (*Cirsium brachycephalum*)

Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	A faj a terület mélyebb fekvésű szikes rétjeinek és szikes mocsarainak néhány pontján él.
Állománynagyság (jelöléskor):	Nem volt ismert a faj jelenléte a jelölés idején.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	150-200
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az állomány változásának tendenciáiról nincsenek információk.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj veszélyeztetettsége nem számottevő a területen, közvetlen veszélyeztető tényezője nincs.
Veszélyeztető tényezők:	A globális klímaszárazodás hatása a területre, a csapadékviszonyok egyre szélsőségesebbé válása, a terület csapadékvizeinek levezetése, továbbá a terület tájhasználatának változása, a legeltetés kaszálással

	való felváltása (elsősorban előfordulásai környékén) nehezíti meg a faj szaporodási feltételeit.
--	--

1.2.4. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

Irányelv melléklete	Faj név	Állomány (A-D)
II.	dunai tarajosgőte (<i>Triturus dobrogicus</i>)	D
II.	vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)	D

Dunai tarajosgőte (*Triturus dobrogicus*)

Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	A faj a terület mély fekvésű, időszakos vizű élőhelyein, főként kubikgödrökben elterjedt. 2013-ban, szaporodási időben 6 élőhelyen sikerült kimutatni jelenlétét.
Állománynagyság (jelöléskor):	P=Állandó, jelen van
Állománynagyság (tervkészítéskor):	Az alkalmazott módszer (petekeresés) közvetlen állománybecslést nem tesz lehetővé, a megtalált mintegy 310 pete (6 különböző szaporodóhelyen) elvileg akár néhány nőtény példánytól is származhat. Az élőhelyek kiterjedését, állapotát figyelembe vevő szakértői becsléssel néhány száz kifejlett példányból álló állománya élhet a területen. (Javasolt a P kategória fenntartása az adatlapon.)
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az állomány változásának tendenciáiról nincsenek információk.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj veszélyeztetettsége közepes a területen. Jelenleg még viszonylag erős állománya van jelen, vizes élőhelyei azonban sérülékenyek. Különösen a kiemelt szerepet játszó kubikgödrök, mint mesterséges élőhelyek, veszélyeztetettek a természetes szukcesszió és feltöltődés folyamataitól. A viszonylag kiterjedt szikes pusztai környezet kedvező adottság. Kis mobilitású faj, ezért a gyors élőhelyi változásokra kedvezőtlenül reagál.
Veszélyeztető tényezők:	A szaporodóhelyek csapadékhiány miatti korai

	kiszáradása, a vízi és szárazföldi élőhelyek degradációja (szennyezések, eutrofizáció, természetes szukcesszió), szántóföldi művelés nagy arányú jelenléte a táji környezetben.
--	---

Vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	A faj a terület mély fekvésű, időszakos vizű élőhelyein általánosan elterjedt, nagyobb állományai kubikgödrökben kerültek elő. 2013-ban, szaporodási időben 11 lelőhelyen sikerült kimutatni jelenlétét.
Állomány nagyság (jelölés):	P=Állandó, jelen van
Állomány nagyság (tervkészítés):	Az alkalmazott akusztikus és vizuális felmérési módszerekkel 2013-ban, szaporodási időben 900 adult és immatur példány jelenlétét sikerült kimutatni, összesen 11 lelőhelyen. Az élőhelyek kiterjedését, állapotát figyelembe vevő szakértői becsléssel néhány ezer kifejlett példányból álló állománya élhet a területen. (Javasolt a P kategória fenntartása az adatlapon.)
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az állomány változásának tendenciáiról nincsenek információk.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj veszélyeztetettsége kicsi a területen. Jelenleg még erős állománya van jelen. Vizes élőhelyei sérülékenyek, különösen a kiemelt szerepet játszó kubikgödrök, mint mesterséges élőhelyek, veszélyeztetettek a természetes szukcesszió és feltöltődés folyamataitól. A viszonylag kiterjedt szikes pusztai környezet kedvező adottság. Közepes mobilitású, szélsőséges időjárási helyzeteket jól elviselő faj. A gyors élőhelyi változásokra viszonylag gyorsan képes reagálni.
Veszélyeztető tényezők:	A szaporodóhelyek csapadékhiány miatti korai kiszáradása, a vízi és szárazföldi élőhelyek degradációja (szennyezések, eutrofizáció, természetes szukcesszió), szántóföldi művelés nagy arányú jelenléte a táji környezetben.

1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

Magyar név	Tudományos név	Védettség (V, FV)	Jelentőség
pettyegetett őszirozsa	<i>Aster sedifolius</i>	V	száraz, szikesedő sztyeppréteken, legelőkön fordul elő, korábbi sziki tölgyesek jelzője

1.3. Területhasználat és kezelés

1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás

A területhasználatot a CORINE felszínborítási adatbázis (1.3.1.1. táblázat) és a helyrajzi számok (1.3.1.2. táblázat) alapján egyaránt jellemeztük.

1.3.1.1. táblázat: Főbb területhasználati ágak aránya CORINE alapján

Területhasználati formák	Területi érintettség (%)
Mocsár és láprétek, mezofil gyepek	80,00
Szántóföldek	10,00
Felülvetett gyepek	10,00
Összesen	100,00

1.3.1.2. táblázat: Főbb művelési ágak aránya földhivatali nyilvántartás alapján

Művelési ág	Kiterjedés (ha)	Arány (%)
legelő	363,58	94,02
mocsár	0,62	0,16
erdő	0,71	0,18
művelésből kivett	5,63	21,78
Összesen	1369,85	100

1.3.2. Tulajdoni viszonyok

A tervezési területet érintően nincs olyan földrészlet, amely a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság vagyongazdálkodásában van.

1.3.2.1. táblázat: Tulajdoni viszonyok megoszlása szektoronként

Tulajdonos	Terület arány (%)
Állami tulajdon	4,98
Magántulajdon	89,0
Önkormányzatok	<1%
Mezőgazdasági TSZ	<1%
Egyéb tulajdon (betéti társaság, korlátolt felelősségű társaság, részvénytársaság)	5,02

1.3.3. Területhasználat és kezelés

1.3.3.1. Mezőgazdaság

A területen mai napig meghatározó jelentőségű tevékenység a mezőgazdaság, amelynek foglalkoztatási potenciálja jelentős, de nem kihasznált módon. A Mezőtúri Szandazugi-legelő Natura 2000 területen kívánatos legeltetés állattartás (lehetőség szerint őshonos állatfajtákkal történő) meghonosításának nem pusztán természetvédelmi kezelési vonatkozásai vannak, hanem annak élő-munka igénye miatt foglalkoztatási hatásai is. Ennek okán a hagyományos mezőgazdasági termelési tevékenységek a térségben javíthatják az öko- és agroturisztikai potenciált is. A Pannon-szikes gyep élőhelyi jelleg mellett lehetőséget teremtene a madárfajok érdekében végzett természetvédelmi beavatkozásokra és bemutatásra is.

1.3.3.2. Erdészet

Az erdőállomány jellemzése:

A terület erdőállománya egyetlen alrészleten (Mezőtúr 19/C) 1,43 hektáron helyezkedik el, amely magántulajdonban van. Az erdőrészlet védelmi rendeltetésű, a jelenlegi és a távlati célállomány is nemes nyaras.

1.3.3.3. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat

A terület a I/1. Szolnok és dél-hevesi apróvadas vadgazdálkodási körzethez tartozik, ahol a vadgazdálkodást a Berettyó Menti Vadásztársaság (Kódszám: 16-754410, cím: 5400 Mezőtúr, Erkel F. u. 76.) látja el.

A terület tipikus alföldi apróvadas terület, jellemző apróvadja mezei nyúl, fácán és vízivadak. A fő nagyvadja az őz, egyre terjedőben van a vaddisznó, sőt lassan állandósul, illetve megjelenik dämvad és a gímszarvas is. Jelentőségük másodlagos. A vadállományt erősen befolyásolja az intenzív mezőgazdaság (terület közelében pulykatrágya deponálása), a szélsőséges vízjárás, és a kemény telek jelentős károkat tehetnek a vadállományban.

A területen vadászati létesítmények (etetők, szórók, magaslesek) nem találhatóak, a jelölés alapjául szolgáló élőhelyeket és fajokat alapvetően nem veszélyeztetik. Természetvédelmi és gazdálkodási szempontból kárt csak lokálisan okoz a vadállomány (meghatározóan a vaddisznó és a róka fészekrablások).

Érvényben lévő vadgazdálkodási tervek:

- I/1. Szolnok és dél-hevesi apróvadas vadgazdálkodási körzet vadgazdálkodási terve. Érvényesség: 2014. február 28-ig. Adatait az Országos Vadgazdálkodási Adattár tárolja.
- Berettyó Menti Vadásztársaság (Kódszám: 16-754410) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. február 1. Jóváhagyta: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei MGSZH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

A terület halászati és horgászati vízterületet nem érint.

1.3.3.4. Vízgazdálkodás

A terület vízgazdálkodására a Nagykunság-alegység vízgyűjtő-gazdálkodási terve irányadó. A terv által megjelölt célkitűzések összhangban vannak a fenntartási tervben megjelölt Natura 2000 célkitűzésekkel és javaslatokkal.

A területen a vízgyűjtő-gazdálkodási terv által közvetlenül érintett víztestek a levágott Berettyó kanyarulatok, délnyugaton az Álomzugi-csatorna, délkeleten a Szandazugi-csatorna. Az erősen módosított, osztályozott víztest, jellemzően síkvidéki, kis esésű belvízlevezető csatornaként funkcionál és a terület vízháztartását (öntözés) legfőképpen befolyásolja. Illetve előbbi 2014-ben teljesen kikotorták, hogy belvíztározó funkciója erősödjön.

1.3.3.5. Turizmus

A területen az intenzív turizmus nem jellemző, alkalmi látogatók azonban előfordulhatnak.

1.3.3.6. Ipar

Ipari fejlesztés nem tervezett, intenzív területhasználat nem fenyegeti.

1.3.3.7. Infrastruktúra

A területet a jelentősebb közlekedési útvonal nem érinti.

1.3.3.8. Egyéb

A területen területfelhasználási változtatási szándék, terv jelenleg nem ismert.

2. Felhasznált irodalom

BÖLÖNI J., MOLNÁR ZS., KUN A. (szerk.) (2011): Magyarország élőhelyei. MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete, Vácrátót, pp. 439.

DÖVÉNYI Z. (szerk.) 2011: Magyarország kistájainak katasztere. Második, átdolgozott és bővített kiadás – MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest.

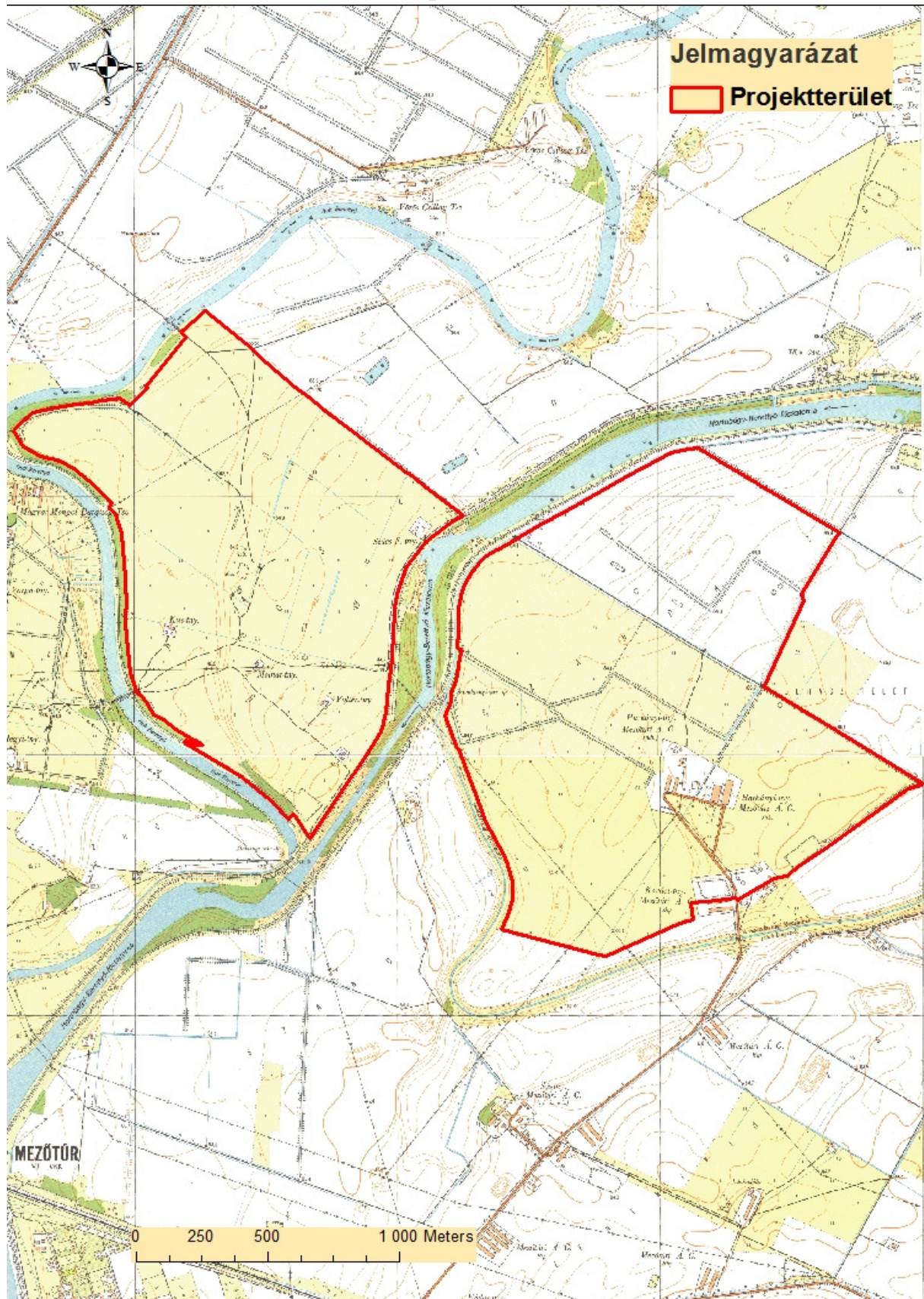
HARASZTHY L. (szerk) 2014: Natura 2000 fajok és élőhelyek Magyarországon – Pro Vértes Közalapítvány, Csákvár.

SALLAI R. B. (szerk) 2014: Veszélyeztetett Natura 2000-es fajok egyesületi fajvédelmi terve – Nimfea Természetvédelmi Egyesület, Be-Natur SEE, 231 pp.

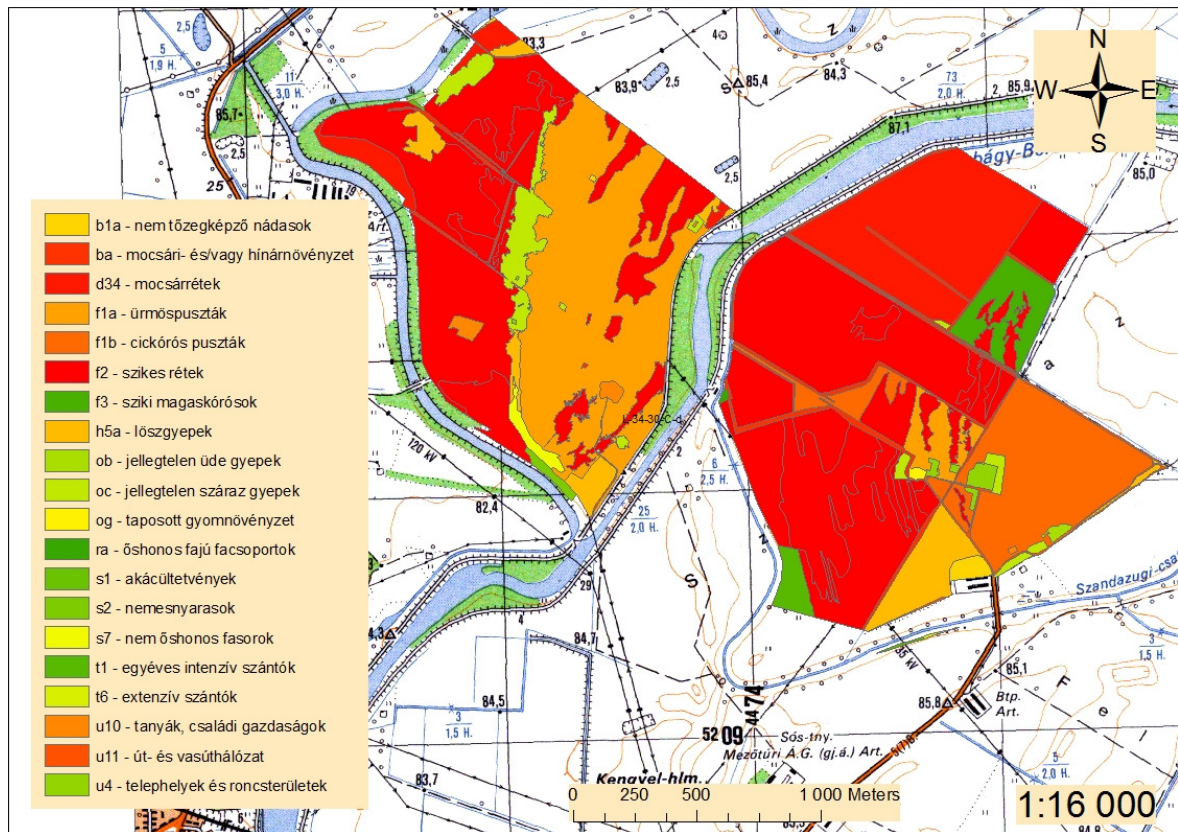
VIDÉKFEJLESZTÉSI MINISZTERIUM (szerk.) (2013): Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez, Budapest, pp. 36.

3. Térképek

3.1. A tervezési terület áttekintő térképe (2013)

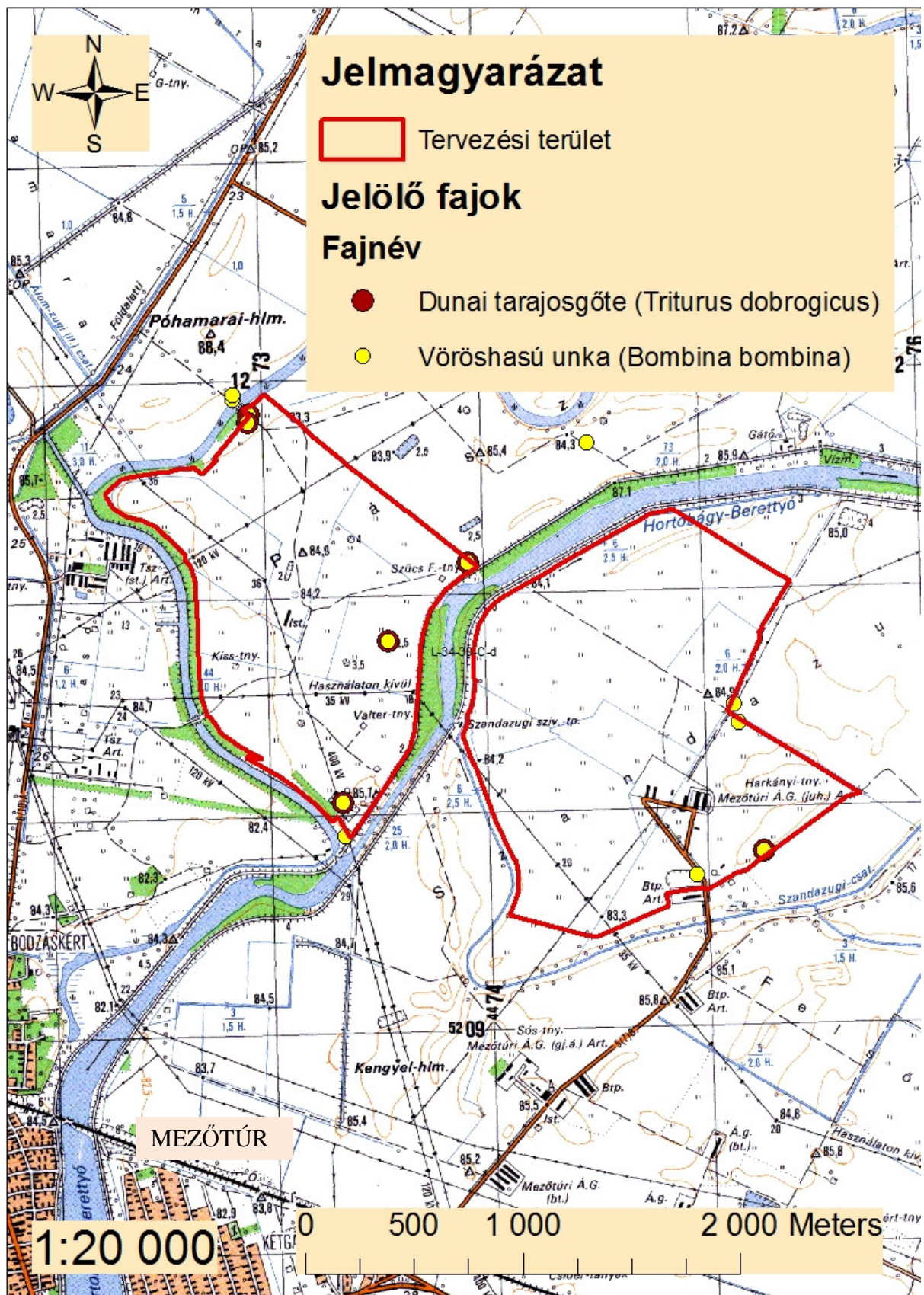
3.2. Domináns élőhelytípusok (2013. 06. 27.)

3.3. Natura 2000 jelölő élőhelytípusok (2013. 06. 27.)

3.4.1. Natura 2000 közösségi jelentőségű fajok előfordulása (2013. 04. 16.)

3.4.2. Natura 2000 közösségi jelentőségű előfordulása (2013. 08. 30.)

